Europos Pulsas

Jungiant bendruomenes, stiprinant Europą

Bendrai finansuoja Europos Sąjunga

Nr. 32 2025 m. birželis

LIETUVA NYKSTANČIŲ MIESTELIŲ LAIKAIS: KĄ DARYSIME SU TUŠČIA PROVINCIJA?

Per pastaruosius tris dešimtmečius Lietuvos provincija tyliai, bet sparčiai keitėsi. Šiandien jau nieko nebestebina vaizdas, kai per miestelio centrą pravažiuoja tik vienas automobilis per valandą, o seniūnijos pastate dirba vos keli darbuotojai. Remiantis Valstybės duomenų agentūros (buvusio Statistikos departamento) duomenimis, kai kurios Lietuvos seniūnijos nuo 1990-ųjų metų neteko daugiau nei 50 proc. gyventojų. Nors detalių duomenų apie kiekvieną seniūniją viešai pateikta nėra, bendros tendencijos rodo, kad daugelyje kaimiškųjų vietovių gyventojų skaičius gerokai sumažėjo. Pavyzdžiui, 2020 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 2 mln. 794,1 tūkst. nuolatinių gyventojų, t. y. 94 tūkst. asmenų mažiau negu 2019 m. pradžioje. Tai – ne abstraktūs skaičiai, o realūs žmonės, išvažiavę į miestus, emigravę ar mirę. Belieka klausimas: ką su tuo darysime?

Tylus nykimas – didelė krizė

Remiantis 2021 m. gyventojų surašymo duomenimis, Lietuvoje buvo užfiksuota 16 039 kaimo gyvenviečių. Nors nėra viešai prieinamo sąrašo, kuriame būtų nurodytos gyvenvietės, netekusios daugiau nei pusės gyventojų nuo 1990 metų, bendros demografinės tendencijos rodo, kad daugelis kaimiškųjų vietovių patyrė reikšmingą gyventojų skaičiaus mažėjimą. Šis gyventojų mažėjimas dažnai lemia viešųjų paslaugų, tokių kaip mokyklos, sveikatos priežiūros įstaigos ir kultūriniai renginiai, mažėjimą ar net visišką jų išnykimą. Tai ypač aktualu mažose bendruomenėse, kuriose gyventojų skaičius sumažėjo iki 20 ar 30 žmonių. Apibendrinant, bendros demografinės tendencijos patvirtina, kad gyventojų mažėjimas kaimiškose vietovėse yra reikšminga problema, turinti įtakos viešųjų paslaugų prieinamumui ir bendruomenių gyvybingumui.

Pagal 2021 m. gyventojų surašymo duomenis, Kazliškio seniūnijoje (Rokiškio r.) gyveno 517 gyventojų. Ankstesnių metų duomenys rodo, kad 2001 m. čia buvo 659 gyventojai, o 1990-aisiais – daugiau kaip 1000. Per tris dešimtmečius šis skaičius sumažėjo beveik per pusę. Dėl to buvo uždaryta vietos pagrindinė mokykla, o pirminės sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos tik epizodiškai. Tokiose vietovėse išgyvenimas tampa tikru iššūkiu, ypač vyresnio amžiaus žmonėms. Kitose vietovėse situacija dar dramatiškesnė. Kaip rodo savivaldybių pateikti duomenys, likę vos keliolika ar kelios dešimtys gyventojų. Dauguma jų – vyresnio amžiaus, neturintys galimybių nei persikelti, nei aktyviai naudotis sveikatos ar socialinėmis paslaugomis. Viešojo transporto beveik nėra, o parduotuvės ar vaistinės – keliasdešimties kilometrų atstumu.

Ar tai neišvengiama?

Urbanizacija yra globalus reiškinys, tačiau Lietuvos atveju ji ypač ryški ir paveiki. Mažėjantis gimstamumas, jaunimo emigracija bei darbo rinkos koncentracija didmiesčiuose sukūrė tai, ką sociologai vadina „provincijos tuštėjimo spiralės“ efektu. Vis dėlto ši demografinė ir socialinė tendencija nėra neišvengiama lemtis. Daugelis ekspertų ragina keisti požiūrį – ne bandyti grąžinti praeitį, o ieškoti inovatyvių, šiuolaikinių būdų, kaip gyventi kitaip: lėčiau, tvariau ir bendruomeniškiau.

Nuo 1990 m., per paskutinius 3 dešimtmečius Lietuvoje nyko tradicinis kaimas, pasiekti didžiuliai emigracijos mastai, ypač provincijoje.
Autorius Šarūnas Šimkus - Mano darbas, Viešo naudojimo, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=71108255

Yra šalių, kurios sėkmingai įgyvendino regioninio gyvybingumo atkūrimo modelius. Pavyzdžiui, Italijos ir Ispanijos regionuose atsirado vadinamieji „vieno euro namų“ projektai, kuriuose apleisti būstai parduodami simbolinėmis kainomis, jei pirkėjas įsipareigoja juos renovuoti ir apsigyventi. Škotijoje vykdomas „Community Right to Buy“ modelis leidžia bendruomenėms supirkti apleistus pastatus ir žemes bendruomeninėms reikmėms – kultūros centrams, socialiniams verslams ar jaunimo būstui.

Vokietijoje kai kurios federalinės žemės skiria dotacijas žmonėms, kurie persikelia į mažus miestelius – jiems padengiamos renovacijos išlaidos ar skiriami kreditų lengvatiniai paketai. Šie pavyzdžiai rodo, kad su tinkama politine valia ir ilgalaike strategija, net ir nykstantys regionai gali atgauti gyvybę.

Miestelių regeneracijos pavyzdžiai iš Skandinavijos

Be Estijos, verta atkreipti dėmesį ir į Švedijos bei Suomijos iniciatyvas. Švedijoje mažų miestelių regeneracijai pasitelkiama vadinamoji „Smart Villages“ strategija – kaimai tampa technologinių inovacijų pilotinėmis teritorijomis, kur diegiamos atsinaujinančios energijos, e. sveikatos, e. švietimo sprendimų sistemos.

Suomijoje „Village Action“ tinklas apjungia šimtus vietos bendruomenių, kurios keičiasi patirtimi, gina savo interesus ir inicijuoja projektus, finansuojamus tiek ES, tiek nacionalinių fondų. Lietuva taip pat galėtų diegti nacionalinę kaimų tinklaveikos platformą.

Naujos galimybės: nuo meno kaimų iki „digital nomads“

Kai kurie miesteliai atranda kitą kvėpavimą. Kultūriniai projektai ir alternatyvūs verslo modeliai leidžia provincijai atgimti. Biržų rajone, Pačeriaukštės kaime, veikia meno rezidencija, kurioje kasmet apsistoja dešimtys kūrėjų iš Lietuvos ir užsienio. Jie ne tik kuria, bet ir įtraukia vietos gyventojus į edukacines veiklas. 2023 m. Pačeriaukštė paskelbta Lietuvos mažąja kultūros sostine, o vietos bendruomenė sulaukė ne tik žiniasklaidos dėmesio, bet ir papildomų investicijų.

Tuo tarpu Kelmės rajone Užventyje įkurta bendruomeninė kavinė „Kultūrkė“ tapo nauju bendruomenės traukos centru. Vietinių iniciatyva veiklą pradėjusi kavinė jau rengia koncertus, kūrybines dirbtuves, filmų vakarus, o čia užsukantys lankytojai randa ne tik maistą, bet ir kultūrinių patirčių.

Kai kurios savivaldybės taip pat siekia pritraukti vadinamuosius skaitmeninius klajoklius (angl. digital nomads), kurie dirba nuotoliniu būdu. Ignalinos rajono savivaldybė įrengė kelias bendradarbystės (angl. coworking) erdves, kuriose nuotoliniu būdu dirbantys žmonės gali įsikurti ar laikinai gyventi gamtos apsuptyje. Ši tendencija paspartėjo po COVID-19 pandemijos, kai nuotolinis darbas tapo norma daugeliui profesijų.

Panaši praktika taikoma ir Estijoje – čia veikia valstybinė programa, siūlanti 12 mėnesių vizą „digital nomads“ darbuotojams, o kai kurios savivaldybės siūlo nemokamą būstą mainais už bendruomeninę veiklą.

Be to, bendruomenės savanoriškai steigia kultūros punktus, organizuoja amatų dienas, viešas diskusijas ar net bendruomenines šventes, kurios tampa proga susitikti, pabūti kartu ir sugrąžinti gyvybę į nykstančias erdves. Tokios iniciatyvos dažnai gimsta be išorinio finansavimo, remiantis žmonių entuziazmu ir vietinių ryšiais.

Valstybės požiūris: ar yra strategija?

Nepaisant lokalių sėkmės istorijų, nacionaliniu lygmeniu provincijos nykimas vis dar nėra sprendžiamas nuosekliai. 2021–2030 m. regioninės plėtros planuose kalbama apie decentralizaciją ir regioninį atgaivinimą, tačiau dažnai trūksta konkrečių priemonių ar ilgalaikės politikos vizijos.

Europos Sąjunga per 2014–2020 m. finansinį laikotarpį Lietuvai skyrė daugiau nei 1,6 mlrd. eurų regioninei politikai. Didžioji dalis šių lėšų buvo panaudota infrastruktūros projektams – kelių, vandentiekio, viešųjų pastatų modernizavimui. Vis dėlto ekspertai pažymi, kad mažesnė dalis atiteko projektams, orientuotiems į vietos gyventojų įtraukimą, kultūrines ar socialines iniciatyvas.

Ekspertai ir nevyriausybinės organizacijos vis garsiau ragina perskirstyti prioritetus – nukreipti investicijas į „žmones, o ne tik į betoną“. Tai reiškia, kad kartu su infrastruktūra turi būti skatinamos programos, padedančios kurti darbo vietas, skatinti kūrybiškumą ir socialinę įtrauktį.

Ką daryti toliau?

Skatinti kultūros decentralizaciją: kultūros įstaigos galėtų veikti ne tik miestuose. Mobilūs teatrai, rezidencijos, skaitymo klubai gali tapti bendruomenės atgaivos priemone.

Remti socialinius verslus: bendruomeninės kavinės, edukaciniai centrai, socialinės dirbtuvės gali sukurti darbo vietas ir padidinti vietos gyvybingumą.

Nuotolinio darbo politika: valstybė galėtų teikti paramą specialistams, persikeliantiems gyventi į regionus – nuo būsto nuomos subsidijų iki vaikų darželių plėtros.

Regioninės lyderystės ugdymas: vietos lyderiai – seniūnai, bendruomenių vadovai – turėtų būti skatinami ir mokomi veikti kaip pokyčių kūrėjai.

Vizijos kūrimas: reikalinga ilgalaikė regionų politika, apjungianti ekonominius, kultūrinius ir demografinius aspektus.

Skatinti atvirą dialogą tarp vietos valdžios, verslo ir bendruomenių: regiono ateitis negali būti planuojama vien iš centro – ji turi gimti iš apačios.

Suteikti galimybių jaunimui: nuo savanoriškų programų iki vietos iniciatyvų finansavimo, jauni žmonės gali tapti pokyčių katalizatoriais, jei jiems bus suteikta tribūna veikti.

Peržiūrėti teisinę bazę: supaprastinti apleistų pastatų įsigijimo, renovacijos ir pritaikymo procedūras bendruomenių poreikiams.

Pabaigai

Tušti langai ir užkaltos durys – ne tik fiziniai ženklai. Tai – kultūrinė, socialinė ir emocinė žinia, kurią siunčia provincija. Ji sako: „Mes dar esame. Gal ir tyliai. Bet laukiam, kol kažkas sugrįš.“ Sprendimas – mūsų rankose. Ar mes pasirinksime laukti, kol liks tik atminimas, ar ieškosime naujų kelių gyvybei grįžti? Galbūt tuščia provincija yra ne pabaiga, o pradžia – kito, lėtesnio, bet tvirtesnio gyvenimo Lietuvoje.

„Europos Pulso“ informacija

Maištinga mintis apie gynybą Lietuvoje

Maždaug prieš mėnesį, diskutuodamas su žmona, išsakiau maištingą mintį, jog Lietuvoje gynybai skiriamos lėšos gali būti panaudotos neracionaliai. Pasikalbėjome ir pamiršome. Tačiau dabar, „Financial Times“ perskaitęs straipsnį „Gynybos išlaidos auga, bet ne toms reikmėms“, pagalvojau, kad mano mintys galbūt nebuvo tokios jau šventvagiškos. Be to, supratau, kad nesu vienišas su savo spėjimais, todėl noriu jomis pasidalyti.

Šiandien ieškome milijardų eurų tam, kad galėtume įsigyti kelis šimtus tankų, kurių kiekvienas kainuoja po kelis milijonus. Norime pirkti tankus, kuriuos Ukrainos kariai, dalyvaujantys tikruose mūšiuose, praminė „karstais su patranka“. Žinoma, tankai reikalingi, ir visiškai jų atsisakyti būtų klaida. Tačiau ekspertai teigia, kad šiandien daug aktualesni yra pigūs dronai ir raketos, galinčios sunaikinti ištisas tankų kolonas. Jemeno husitai panaudojo tokias priemones naikindami laivus Raudonojoje jūroje, o JAV tam, kad atsakytų, išleido beveik milijardą dolerių. Tad ar nebūtų racionaliau už tuos pačius pinigus įsigyti kelis milijonus dronų, kurių kiekvienas kainuoja po kelis šimtus eurų? Tie patys pinigai – žymiai didesnis efektyvumas.

Minėtame straipsnyje pateikiama mintis, jog naujos karinės inovacijos neatsiras Pentagone ar net DARPA agentūroje, bet bus sukurtos „išmanių žmonių garažuose“. Šiandien trilijonai dolerių, investuoti į karinę infrastruktūrą, tampa nereikšmingi. Dabartiniams generolams būtina išmokti greitai prisitaikyti prie nuolat kintančio pasaulio. Analitikas Luke'as Gromenas, taip pat nagrinėjantis šią temą, pažymi, kad „technologinis atpigimas ir decentralizacija pirmą kartą žengė į mūšio lauką“. Jis gynybos sektoriaus problemas lygina su „senbuvio prakeiksmu“. Pastebima tendencija, galinti „sugriauti pasaulio karinių supervalstybių santykinį pranašumą“.

Būtent tai šiandien matome Ukrainoje. Didžiulė Rusijos karinė mašina, užpuolusi Ukrainą, nesugeba įvykdyti iškeltų užduočių. Ukrainos gynybos ministerijos duomenimis, iki šiol sunaikinta apie 11 000 rusiškų tankų ir beveik 23 000 šarvuotų transporto priemonių. Galbūt karo pradžioje didžiąją šių nuostolių dalį lėmė sėkmingas Ukrainos artilerijos darbas (nors ir padedant žvalgybiniams dronams), tačiau dabar galima tvirtinti, kad didžioji dalis nuostolių – tai bepiločių ir kitų robotizuotų sistemų operatorių nuopelnas. Esame net girdėję apie sėkmingą rusiškų lėktuvų sunaikinimą raketa, paleista jūriniu dronu. Pereikime prie faktų. 2024 m. Ukrainos ginkluotosiose pajėgose buvo suformuotas naujas kariuomenės vienetas – Bepiločių sistemų pajėgos (BSP), sukurtas tam, kad padidintų šalies gynybos galimybes pasitelkiant bepiločių ir robotizuotų oro, jūros bei sausumos sistemų naudojimą. Vikipedija skelbia, kad ir Rusija pranešė apie naujo kariuomenės tipo kūrimą: „Bepiločių sistemų pajėgos (BSP) – kuriamas Rusijos Federacijos ginkluotųjų pajėgų kariuomenės tipas, skirtas kovai bepiločiais įrenginiais ore, vandenyje ir sausumoje. Šios struktūros formavimą planuojama užbaigti 2025 m. trečiąjį ketvirtį.“ Taigi, abi kariaujančios valstybės, turinčios realios kovinės patirties, ėmėsi kurti naujus kariuomenės tipus? Manau, verta ir mums apie tai pagalvoti.

Būčiau nenuoširdus, jei nepasakyčiau, kad ir Lietuvoje yra žmonių, suprantančių bepiločių įrenginių taikymo perspektyvas. Lietuvos kariuomenės oficialiame tinklalapyje rašoma: „Divizijos generolo Stasio Raštikio Lietuvos kariuomenės mokykloje pradėtas vykdyti Bepiločių orlaivių sistemų operatoriaus kursas. Pirmą kartą organizuotame kurse dalyvauja 22 Lietuvos kariuomenės pajėgoms atstovaujantys kariai, kurie per aštuonias dienas trunkantį kursą išklauso 12 valandų teorijos, o likusį laiką skiria praktinių užduočių vykdymui – mokomasi valdyti ir eksploatuoti dronus, naviguotis vietovėje bei veikti elektroninės kovos sąlygomis. Kurso tikslas – paruošti operatorius, gebančius 24/7 atlikti pajėgų apsaugą iš oro, vykdyti tolimuosius žvalgybinius skrydžius, aptikti priešą, atpažinti taikinius ir perduoti duomenis tiesioginiu srautu į taktinį operacijų centrą.“ Ir vis dėlto, mano nuomone, tai – tik lašas jūroje. Palyginkite: vienoje pusėje – naujo kariuomenės tipo kūrimas, kitoje – 22 operatoriai su aštuonių dienų kursais. Tai nesulyginami dalykai.

Yra skirtingų nuomonių apie naujo kariuomenės tipo steigimo tikslingumą. Kai kurie ekspertai mano, kad tai nėra efektyvu – esą bepiločiai turėtų būti kiekvienam būryje. Jie neturėtų būti atskiras kariuomenės tipas su atskiru vadovavimu, o privalo tapti standartine kiekvieno kovinio padalinio dalimi. Tai – diskusijų objektas, ir palikime jį specialistams. Tačiau tam, kad apskritai galėtume pradėti diskusiją, reikia žengti pirmą žingsnį – pradėti svarstyti bepiločių sistemų būtinybę Lietuvos ginkluotosiose pajėgose. Kaip sakoma: jei nori laimėti loterijoje, pirmiausia turi nusipirkti bilietą.

Aleksandras Juodka

„Durų miestas“: viena naktis, kuri išgelbėjo šventovę

„DURŲ MIESTAS“ – 12 kv. metrų „sekretorius“, sukurtas iš senų durų, molio ir kitų medžiagų, įrengtas Veiviržėnuose. Apie 40 durų pavirto informaciniais stendais, pasakojančiais miestelio istoriją. Be to, buvo papuošta Veiviržėnų kultūros centro pastato lauko siena.

12 kv. metrų instaliacija „sekretorius“ vaizduoja Veiviržėnų legendą – koplyčios perkėlimą iš miestelio centro į naujas kapines vienos nakties metu. Ką sako kūrybinėse dirbtuvėse gimęs projektas? Tai pasakojimas apie užsispyrusius Veiviržėnų gyventojus, kurie 1866 m. nusprendė išgelbėti savo šventovę. Koplyčia buvo pastatyta 1791 m. ir stovėjo miestelio centre. Į Šv. Jurgio kapines tikintieji ją perkėlė per Veiviržos brastą. Dievo namams grėsė pavojus – katalikiška koplyčia galėjo būti paversta stačiatikių cerkve. Kad tai neįvyktų, reikėjo tik iškelti kryžių ant bokšto – tada caro įsakymas nebegaliojo.

Durys – ne tik daiktas, bet ir simbolis

Durys yra tarsi meno kūrinys. Ar dažnai susimąstome, kad durys – tai ne tik kasdienis objektas, bet ir reiškinys? Jos saugo mus nuo išorinio pasaulio. Menininkai visame pasaulyje savo talentu paverčia duris tikrais meno kūriniais. Šį simbolį sutinkame didžiausiuose pasaulio kultūros lobiuose – literatūroje, pasakose, patarlėse, religiniuose tekstuose. Todėl nenuostabu, kad durys yra bendra, atpažįstama kultūrinė kodo dalis. Jos užima svarbią vietą kiekvienoje kultūroje, yra amatininkystės ir apeigų objektas. Durys buvo svarbios ir mūsų proseneliams, jos dalyvavo įvairiuose papročiuose. Todėl verta šį simbolį parodyti plačiau, įvairiomis formomis.

Kūrybinės dirbtuvės Veiviržėnuose

2020 m. Veiviržėnų kultūros centras įgyvendino projektą „Kūrybinės dirbtuvės“. Projektas suvienijo profesionalius menininkus ir vietinius kūrėjus – Veiviržėnų miestelyje buvo dekoruota apie 40 durų, kurios tapo informaciniais stendais, atskleidžiančiais miestelio istoriją. Taip pat buvo papuošta kultūros centro lauko siena – durų pagrindu sukurta Veiviržėnų miestelio žemėlapio instaliacija. „Kūrybinės dirbtuvės“ buvo tęsiamos ir 2021 m.

Projekto tikslas – tęsti kultūrinių objektų kūrimą miestelyje, atskleisti Veiviržėnų istoriją ir išskirtinumą, sukurti miestelio slėnyje „Durų sekretą“ – legendą apie Veiviržėnus, jų istoriją. Projekto metu buvo sukurtas 12 kv. metrų sekretorius (padengtas grūdintu stiklu, ant kurio galima stovėti ir apžiūrėti detales; sekretorius turi apšvietimą, todėl jį galima lankyti ir tamsiuoju paros metu). Naudojant molio šamoto, medžio ir senų durų elementus, įvairiomis meninėmis priemonėmis atkurtas istorinės akimirkos vaizdas – koplyčios perkėlimas iš miestelio centro į kapines.

Veiviržėnų koplyčios legenda

Pasakojama, kad 1866 m., kai Lietuva buvo valdoma caro Rusijos, o lietuviai, ypač katalikai, buvo persekiojami, Veiviržėnuose caro valdžia planavo įkurti stačiatikių cerkvę senosiose kapinėse, kur stovėjo Šv. Jurgio koplyčia. Koplyčia tuo metu neturėjo kryžiaus, todėl galėjo būti lengvai perimta. Miestelio gyventojai gailėjosi savo šventovės ir nusprendė ją išgelbėti: vieną naktį, nukreipę caro žandarų dėmesį, kol šie miegojo, žmonės pernešė koplyčią per Veiviržo upelį į Eidukių kaimą.

Taip koplyčia buvo išgelbėta, ant jos atsirado kryžius, ir iki šiol ten aukojamos pamaldos Visų Šventųjų išvakarėse. Galbūt tai net tikras istorinis įvykis – remiantis archyvais, rastas įrašas, kad rąstai buvo nesudėti eiliškai, o tai reiškia, jog koplyčia buvo skubiai perkelta.

Europos lygmuo

Veiviržėnai yra Klaipėdos rajone, kairiajame Minijos intako – Veiviržo – krante. Veiviržėnų apylinkės garsėja turtingu liaudies kūrybos paveldu. Seniūnijos teritorijoje išlikę įvairių istorinių pastatų ir atminimo ženklų. Augantis miestelis, aktyvios seniūnijos ir bendruomenės pastangos puoselėti istorines tradicijas ir kurti naujas rodo, kad per šimtmečius susiformavusios kultūrinės vertybės yra saugomos ir perduodamos ateities kartoms.

Išsaugodami senąsias tradicijas, siekiame kurti šiuolaikinę architektūrą ir menines formas, kurios būtų patrauklios tiek miestelio gyventojams, tiek svečiams. Veiviržėnuose sukurti meniniai objektai atskleidžia gilias kultūros šaknis. Legenda ir istoriją pasakojantys objektai, sukurti susitelkusios bendruomenės, rodo, kokia svarbi yra Veiviržėnų istorija – ne tik vietos, bet ir Europos lygmeniu.

Daugiau informacijos skaitykite :https://www.europeanheritagedays.com/Story/Town-of-the-door-The-one-night-legend-and-history-of-Veivirzenai-town

Ministras Š. Birutis: kultūros centrai – svarbūs partneriai stiprinant nacionalinį ir vietos bendruomenių kultūrinį savitumą

Kultūros centrų vaidmuo įgyvendinant regioninę kultūros politiką, šių kultūros įstaigų indėlis į regionų gyvybingumo stiprinimą šiandien aptarti kultūros ministro Šarūno Biručio susitikime su Lietuvos kultūros centrų vadovais Birštone.

Ministras Š. Birutis, sveikindamas kultūros centrų vadovus, atvykusius į Lietuvos nacionalinio kultūros centro organizuojamus kasmetinius mokymus, pabrėžė šių įstaigų svarbą.

„Kultūros centrai yra neparastai svarbūs kultūros židiniai mūsų regionuose, kasdien puoselėjantys etninę kultūrą, teikiantys įvairias paslaugas, vykdantys meninę ir edukacinę veiklą bei stiprinantys vietos bendruomenių tapatybę. Šis susitikimas Birštone – tai puiki proga ne tik pasveikinti jus, bet ir atvirai aptarti tiek pasiekimus, tiek aktualius iššūkius, su kuriais susiduriate. Tik bendradarbiaudami ir įsiklausydami vieni į kitus galime formuoti efektyvią regioninę kultūros politiką ir stiprinti kultūros darbuotojų bendruomenę“, – sakė kultūros ministras.

Susitikime akcentuota, kad Vyriausybės programoje didelis dėmesys skiriamas regioninei kultūros politikai, siekiant mažinti kultūrinį atotrūkį tarp didmiesčių ir regionų. Kultūros centrai, kurių Lietuvoje veikia 154 (su 434 struktūriniais padaliniais), įvardyti kaip vieni pagrindinių partnerių įgyvendinant šiuos tikslus – stiprinant nacionalinį ir vietos bendruomenių kultūrinį savitumą, puoselėjant etninę kultūrą, teikiant kultūros paslaugas bei vykdant menines ir edukacines veiklas.

Diskusijose aptarta kultūros darbuotojų padėtis regionuose, pabrėžiant būtinybę bendromis Kultūros ministerijos ir savivaldybių pastangomis siekti atlyginimų artėjimo prie šalies vidurkio, taip pritraukiant profesionalus į regionus. Taip pat kalbėta apie kultūros darbuotojų kvalifikacijos kėlimo galimybių užtikrinimą. Atsižvelgiant į vykstančias diskusijas kultūros centrų bendruomenėje dėl kvalifikacinių reikalavimų kultūros centrų vadovams, ministras pabrėžė bendradarbiavimo svarbą ieškant subalansuotų sprendimų, kurie užtikrintų tiek aukštą vadovų kompetenciją, tiek patyrusių darbuotojų išsaugojimą.

Kultūros ministras informavo, kad 2025 m. planuojama parengti ir patvirtinti Lietuvos kultūros centrų veiklos plėtros rekomendacijas. Šis procesas vyks glaudžiai bendradarbiaujant su Lietuvos nacionaliniu kultūros centru, kultūros centrų asociacija ir pačių kultūros centrų atstovais, siekiant, kad priimami sprendimai būtų naudingi ir priimtini visai bendruomenei.

Kultūros ministras padėkojo kultūros centrų vadovams už jų kasdienį darbą ir atsidavimą, pabrėždamas, kad ministerija yra atvira dialogui ir bendriems darbams, siekiant kultūros centrų augimo ir stiprėjimo visoje Lietuvoje.

Daugiau informacijos : https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/ministras-s-birutis-kulturos-centrai-svarbus-partneriai-stiprinant-nacionalini-ir-vietos-bendruomeniu-kulturini-savituma/

Ukrainietiškos tapatybės trijų veiksmų simfonija

Karo ir griovimo fone Ukrainos liaudies muzika tapo atsparumo ir pasipriešinimo simboliu. Rusijos plataus masto invazijos metu liaudies muzika išgyveno tikrą renesansą – ji tapo vienu populiariausių žanrų Ukrainoje srautinio perdavimo platformose. Už šių melodijų slypi užslėpta istorija: slopinimas, iškraipymai ir kova dėl tapatybės.

Kodėl būtent dabar ukrainietiška liaudies muzika taip įspūdingai sugrįžta? Ką ji atskleidžia apie ukrainiečių tautos kelionę ieškant savasties?

„Oi u luzi“ – daina, tapusi simboliu

Daina „Oi u luzi“ (liet. „Pakilkime“) turi nepaprastą istoriją – ji atsirado XVII amžiuje, kai kazokai sukilo prieš Lenkijos priespaudą Vakarų Ukrainoje. XIX a. ji buvo atgaivinta per Ukrainos nacionalinį atgimimą, o vėliau ją dainavo Ukrainos Sichų šaulių legionas, kovojęs prieš Rusijos kariuomenę per Pirmąjį pasaulinį karą. 2022 m., karo pradžioje, grupės „Boom-Box“ lyderis Andrijus Chlyvniukas, vilkėdamas kariuomenės uniformą, stovėjo Kijevo centre ir a cappella atliko šią dainą Sofijos aikštėje. Vaizdo įrašas greitai išplito ir tapo Ukrainos stiprybės simboliu. Andrijus tą pačią savaitę prisijungė prie Ukrainos ginkluotųjų pajėgų. Vėliau šią dainą jis atliko kartu su „Pink Floyd“. Paprasta, bet galinga daina, „Oi u luzi“, tapo ištisų kartų pasipriešinimo balsu – ji keitėsi kartu su istorija, bet išlaikė savo esmę.

I veiksmas. Pradžia

Kai užsimenu apie ukrainietišką liaudies muziką, paprastai sulaukiu vienos iš dviejų reakcijų. Užsieniečiams dažniausiai ji asocijuojasi su „Go_A“ iš „Eurovizijos“ ir jų įspūdingu pasirodymu. Deja, daugelis jaunų ukrainiečių mano, kad liaudies muzika yra nuobodi, skirta tik vyresniajai kartai ir visiškai nesusijusi su šiuolaikine kultūra. Vis dėlto šis požiūris neatspindi tikrovės – už jo slypi daug gilesnė ir turtingesnė realybė. Šiandien noriu papasakoti tikrąją ukrainietiškos liaudies muzikos istoriją ir kodėl ji vėl tampa tokia populiari.

Ukraina turi daugiausia tradicinių dainų, saugomų UNESCO. Ypač vertingos yra Dnipropetrovsko regiono kazokų dainos – jos įtrauktos į UNESCO nematerialaus kultūros paveldo sąrašą kaip reikalaujančios skubios apsaugos. Šio regiono bendruomenės dainuoja apie karo tragedijas ir dalijasi asmeninėmis kazokų patirtimis. Dainų herojai dažniausiai pasakoja apie savo artimuosius – kaip sunku atsisveikinti kiekvieną kartą, kai išvyksta į mūšį, niekada nežinodami, ar sugrįš. Prieš Sovietų sąjungą egzistavo stipri tradicija perduoti dainų žodžius iš vyresniųjų kartų jaunesnėms. Šios dainos buvo tarsi gyvi istorijos vadovėliai – jose slypėjo išgyvenimai, meilė, netektys, ilgesys ir viltis.

II veiksmas. Kolonijinis spaudimas

Po to atėjo sovietų režimas. Įsivaizduokite imperiją, užimančią žemes, kuriose gyvena tauta su gilia kultūra ir dainomis, šlovinančiomis pasipriešinimą prieš juos. Ką tokiu atveju daro okupantas? Jis naikina ir perrašo. Būtent taip XX amžiuje sovietų valdžia elgėsi su ukrainietiška tradicija. Sovietų ideologai sukūrė dirbtinę, iškraipytą kultūros versiją – šiandien tai vadinama šarovarščyna. Šis terminas kilęs iš ryškių, plačių raudonų šarovarų (kelnės), kurios niekada nebuvo tikslus istorinės aprangos atspindys. Kartu buvo suformuotas stereotipas: neva ukrainiečiai – tai paprasti, neišsilavinę valstiečiai iš kaimo, valgantys salo (kiaulienos lašiniai), gerianti horilka (degtinė) ir neturintys jokio ryšio su „didžiąja“ rusų kultūra – baletu, Dostojevskiu ar „paslaptinga rusiška siela“. Ukrainiečiams buvo leista turėti tik vieną kultūros formą – perrašytą išorę. Istoriniai tautiniai drabužiai – išsiuvinėti marškiniai – buvo pakeisti pseudoaprangomis: raudoni atlasiniai sijonai, neoniniai plastikiniai gėlių vainikai su putinų ir aguonų simbolika. Ši karikatūra buvo pateikta kaip „tikroji“ ukrainiečių kultūra. Tiesa ta, kad tikruose siuvinėtuose marškiniuose niekada nebuvo nei putinų, nei aguonų, o kazokai tikrai vilkėjo šarovarus, tačiau jie neturėjo nieko bendra su vėlesniu kičiniu įvaizdžiu – iš tiesų jų apranga rėmėsi europietiška mada.

Pseudokultūra prieš tikrą paveldą

Tikrosios tradicijos buvo išrautos su šaknimis ir pakeistos pigiais, ideologiniais pakaitalais. Liaudies šventės tapo propagandos scena – visi dėvėjo vienodus „patvirtintus“ kostiumus ir atliko vienodus „nušlifuotus“ šokius. Smulkesnėms tautoms, tokioms kaip karelai, tai reiškė tylų susiliejimą. Visgi ukrainiečiai, turėję stiprų kultūrinį balsą, buvo laikomi grėsme. Tad represijos buvo žiaurios. Ukrainiečiai buvo žudomi – nepriklausomai nuo jų socialinės padėties. Intelektualai – šaudomi, valstiečiai – marinami badu. Etninis paveldas buvo sistemiškai naikinamas. Tai nebuvo kultūriniai mainai – tai buvo kontrolės aktas, skirtas ištrinti visą tautą.

Paveldėta gėda ir ilgametis nutylėjimas

Keista, bet sovietams pavyko pasiekti savo. Metams bėgant ukrainiečiai patys pradėjo priimti primestą „didžiąją“ rusišką kultūrą kaip nekvestionuojamą tiesą. Iki 2014 metų nė vienas pagrindinis etnografas neieškojo tikrosios Ukrainos kultūros kilmės. Žiniasklaidoje, ypač televizijoje, vyravo tie patys pasakojimai, kaip ir rusiškoje propagandoje – viskas buvo daroma tam, kad būtų ištrinta mentalinė siena tarp Rusijos ir Ukrainos. Šiandien istorikai teigia: šarovarščyna – tai rusiškojo kolonializmo palikimas. Tai ir paaiškina, kodėl ukrainiečių liaudies muzika, ypač kilusi iš mažų kaimų, ilgą laiką buvo ignoruojama, o kartais net laikoma gėdinga.

III veiksmas. Autentiškas atgimimas

Sovietų Sąjunga žlugo jau daugiau nei prieš 30 metų, tačiau šarovarščyna vis dar limpa prie Ukrainos kaip užsilikęs pleistras ant nepagijusios žaizdos. Ši suklastota tapatybė tebėra gaji visuomenės sąmonėje, trukdydama žmonėms atkurti ryšį su savo autentišku kultūriniu paveldu. Visgi šiandien vis daugiau ukrainiečių pradeda atsisakyti šio paveldo ir atranda, kas jie yra iš tikrųjų – ne tai, kuo juos norėjo padaryti. Po Rusijos pradėtos plataus masto invazijos 2022-aisiais viskas pradėjo keistis. Vietoj rusiškų „TikTok“ dainų Ukrainoje pradėjo populiarėti naujos ukrainietiškos liaudies dainos. Šis autentiškos muzikos sugrįžimas – ne šiaip mada. Tai stiprus, sąmoningas aktas – tapatybės susigrąžinimas. Tai, kas anksčiau buvo laikoma seniena, vėl tapo pasididžiavimo, pasipriešinimo ir laisvės simboliu. O atradę savo dainas, žmonės ėmė iš naujo atrasti ir patys save.

Asmeninė istorija su liaudies muzika

Mano santykis su ukrainietiška liaudies muzika prasidėjo vaikystėje, žiūrint seną animacinį filmą „Жив був пес“ („Gyveno kartą šuo“). Tai istorija apie šuns ir vilko draugystę, bet kartu – ir apie šuns ištikimybę savo šeimai. Vestuvių scenoje, 8:20 minutę, skamba daina „Ой там на горі“ su autentišku liaudies skambesiu, kurio neįmanoma atkartoti. Tas momentas man giliai įstrigo atmintyje, vis dėlto liaudies dainos visada buvo su manimi. Aiškiai prisimenu, kaip močiutė dainuodavo rinkdama uogas sode, o senelis – per šeimos šventes. Suprantu, kad buvau išimtis. Dauguma žmonių pradėjo domėtis savo tikrąja istorija ir šaknimis tik po 2022 metų invazijos.

Šiuolaikiniai balsai, grąžinantys folklorą

Vienas ryškiausių šiuolaikinio liaudies judėjimo pavyzdžių – Jamala. Visame pasaulyje ji žinoma kaip 2016 m. „Eurovizijos“ nugalėtoja, atlikusi dainą „1944“ apie Krymo totorių deportaciją. 2023-iaisiais ji išleido albumą QIRIM – 14 dainų, kurias pati pavadino 14 mįslių, pasakojančių Krymo istoriją. Kaip interviu „Ukrainska Pravda“ teigė pati atlikėja, tai tarsi muzikinis Krymo žemėlapis – jos prarastų vaikystės prisiminimų paieška.

Kita itin svarbi grupė – „Dakha Brakha“. Ji nuo pat pradžių pasinėrė į autentiškos ukrainietiškos muzikos šaknis. Pirmiausia išpopuliarėjo užsienyje, o tik neseniai – ir Ukrainoje. Gyvų koncertų metu atlikėjai scenoje sukuria magišką atmosferą, kuri hipnotizuoja žiūrovus. Klausantis jų, patiriamas savotiškas paradoksas – žinai, kad tai „kieta“, bet nesupranti kodėl. Jų pagrindinė medžiaga – liaudies muzika, kurią jie minko kaip tešlą, lipdydami iš jos, ką tik nori. Įdaras – viskas, ko reikia sielai: rokas, hiphopas, tango, bliuzas.

Jeigu nori pradėti pažintį su jų kūryba, rekomenduoju dainą „Khyma“. Ji pagrįsta Vidurio Ukrainos folkloru, perkurta kaip operos arija, o paskui – kaip argentinietiškas tango. Ir vis tiek – tai vis dar ukrainietiška liaudies daina.

Naujos kartos požiūris: OTOY ir „Etnokodas“

Dar vienas šiuolaikinis kūrėjas – OTOY – dainoje „Етнокод“ („Etnokodas“) sujungė repą su tikrais liaudies motyvais. Jis vyko į Verkhovyną, į pačią Karpatų širdį, kad įrašytų liaudies dainų fragmentus. Kaip pats prisipažino interviu „Suspilne“, jis netgi įrašė savo močiutės dainavimą.

Liaudies muzika – tai atmintis, ryšys ir tapatybė

Liaudies muzika visada buvo daugiau nei tik pramoga. Ji – tai atmintis, emocijų ir tapatybės perdavimas iš kartos į kartą. Taikos laikais žmonės ją dažnai pamiršta. Tačiau karo metu ji tampa gyvybiškai svarbi – stiprybės, ryšio su šaknimis ir vienybės šaltiniu. Per tikrų ukrainietiškų dainų atradimą žmonės atranda ir save. Ir per tai kuria ateitį.

Pabaigai – kvietimas klausytis

Kad pasidalinčiau šia dvasia, sukūriau grojaraštį su šiame straipsnyje minėtomis dainomis ir kitomis, kurias rekomenduoju. Per šiuos balsus ir melodijas galite pajusti Ukrainos kultūros pulsą – kultūros, kuri atlaikė, atsigavo ir klesti.

Jaunieji žurnalistai Europoje – susipažinkite su autore:

Anna Kalenichenko

„Esu ukrainietė, gyvenanti užsienyje. Politika ir diplomatija padeda man rinktis tai, kas šiandien svarbu. Noriu, kad per tikrus pokalbius ir prasmingus veiksmus kurtume istoriją, kuria galėtume didžiuotis – o ne gailėtis.“

Straipsnio bendraautoriai: Alexandros Tsianakas, Oliver Čechmánek

Daugiau skaitykite https://youth.europa.eu/news/symphony-of-ukrainian-identity-3-acts_en

Ką iš tikrųjų galvoja ir ko nori Pietryčių Europos jaunimas?

Kaip šiandien reiškia būti jaunu žmogumi Pietryčių Europoje? Jaunimas šiame regione susiduria su nelygybe, nepasitiki politika ir trokšta pokyčių. Neseniai atliktas „Friedrich-Ebert-Stiftung“ lyginamasis tyrimas atskleidžia platų požiūrių spektrą – nuo progresyvaus aktyvizmo iki nacionalistinio konservatizmo. Šie rezultatai pabrėžia įtraukesnės ir atsakingesnės politikos būtinybę. Tyrimą, atliktą biuro „Ateities demokratija“ iniciatyva, apėmusį 12 šalių, galima apibūdinti kaip sudėtingą nusivylimo, ambicijų ir kintančių vertybių mišinį.

Netinkami darbai ir neaiškios ateities perspektyvos

Dauguma jaunų žmonių susiduria su ekonominiais sunkumais – daugiau nei pusė jų dirba žemos kvalifikacijos darbus. Didžiausi rūpesčiai – korupcija, nedarbas ir protų nutekėjimas. Finansinės kliūtys dažnai trukdo siekti išsilavinimo ar įgyti profesinį pasirengimą.

Demokratija? Pageidaujama, bet su abejonėmis

Nors teorinė parama demokratijai išlieka didelė, daugiau nei trečdalis apklaustųjų teigia, kad dėl ekonominio saugumo būtų pasirengę atsisakyti dalies pilietinių laisvių. Pastebima, kad jauni vyrai – ypač dešiniųjų pažiūrų – labiau domisi politika, o moterys aktyviau įsitraukia į pilietinę veiklą.

Judėjimas – bet ne visam laikui

Daugiau nei ketvirtadalis jaunimo svarsto emigraciją, tačiau daugelis jų tvirtina norintys sugrįžti. Tai rodo, kad apykaitinė migracija gali tapti nauja norma regione.

Mobilumas nebūtinai atveria protus

Nors galima manyti, kad dalyvavimas mobilumo programose skatina atvirumą, tyrimas parodė priešingai – dalis jaunuolių, dalyvavusių tokiose programose, pasižymi autoritariškesnėmis nuostatomis nei tie, kurie jose nedalyvavo. Tai kelia klausimų apie tokių programų poveikį demokratinių vertybių formavimuisi.

Lyčių nelygybė – vis dar realybė

Jaunos moterys dažniau susiduria su kliūtimis darbo rinkoje. Jos nepakankamai atstovauja politikoje ir mažiau dalyvauja mobilumo programose. Vis dėlto jos rodo didesnį pilietinį aktyvumą ir yra politiškai progresyvesnės nei jų bendraamžiai vyrai.

Europa – skirtingos perspektyvos

Jaunimas iš ne ES šalių į Europos Sąjungą žvelgia kaip į galimybių švyturį. Tuo tarpu jaunimas valstybėse narėse ES atžvilgiu tampa vis skeptiškesnis, nors jų pasitenkinimas nacionalinėmis sistemomis auga.

Šeši jaunimo profiliai – susiskaldžiusi karta

Tyrimo metu išskirti šeši jaunimo segmentai – nuo konservatyvių optimistų iki nerimastingų, be iliuzijų progresyvių asmenų. Tai įrodo, kad Pietryčių Europos jaunimas nėra vienalytė grupė – jo nuostatos ir vertybės labai įvairios.

Daugiau skaitykite https://youth.europa.eu/news/what-young-people-southeast-europe-really-think-and-want_en

ES Sanglaudos politika: vieno ilgiausių povandeninių tunelių Europoje atidarymas

Dar 2023 m. Lenkijoje oficialiai buvo atidarytas ilgiausias ES lėšomis finansuotas povandeninis tunelis Europoje. Tunelis sujungė Usedomo ir Volino salas bei Świnoujście miesto centrą su likusia šalies dalimi. Jis užtikrino patogų vietos gyventojų ir lankytojų susisiekimą bei tapo regiono ekonomikos vystymosi katalizatoriumi. Projektui, kuris buvo patvirtintas 2018 m. birželį, skirta 162,3 mln. eurų iš Sanglaudos politikos fondų (2014–2020 m. programavimo laikotarpio), o bendra investicijų suma siekė 191,5 mln. eurų.

Postūmis vietos ekonomikai

Świnoujście gyventojams, ypač tiems, kurie dirba Vakarų Pamario vaivadijos sostinėje Ščecine, kasdienė kelionė keltu buvo ilga ir sudėtinga. Tunelis šią situaciją iš esmės keičia – kelionė truks vos 2–3 minutes. Miestas taip pat yra vienas iš pagrindinių turistinių taškų Lenkijoje, kasmet pritraukiantis apie 2,5 mln. lankytojų, kurie taip pat pajus didžiulę naudą. Tunelio ilgis – 1 440 metrų, jis sujungė dvi Świnoujście miesto dalis, esančias Uznam (Usedom) ir Volino salose. Tunelis taip pat pagerino susisiekimą tarp Lenkijos bei Vokietijos ir atvėrė naujas investavimo bei darbo vietų kūrimo galimybes regione. Be to, buvo pagerinta kelių infrastruktūra – įrengti nauji privažiavimo keliai ir sankryžos. Tarp jų – žiedinė sankryža Volino saloje ir T formos sankryža Uznam saloje. Buvo rekonstruotos greta esančios gatvės. Pagerinus jungtis, tunelis sustiprino Świnoujście ryšius su kaimyniniais miestais ir paskatino regioninį bendradarbiavimą bei mainus.

Europos Komisijos narių pasisakymai

Komisarė, atsakinga už Sanglaudą ir reformas, Elisa Ferreira, sakė:

„Świnoujście tunelis yra puikus pavyzdys, kaip Sanglaudos politika daro realius pokyčius žmonių gyvenime. Świnoujście ir visos Lenkijos gyventojai laukė šio tunelio 70 metų. ES parama pagaliau atėjo. Tai puikus bendradarbiavimo tarp ES ir vietos savivaldos pavyzdys – bendrai finansuota iš miesto biudžeto. Lenkijai, kaip ir kitoms Vidurio ir Rytų Europos šalims, vis dar reikia investicijų į kelių infrastruktūrą, ir Sanglaudos politika yra tam, kad jas remtų.“

Kontekstas

Per 2014–2020 m. programavimo laikotarpį Lenkija gavo daugiau nei 78,8 mlrd. eurų paramos pagal ES Sanglaudos politiką, iš jų 28,2 mlrd. eurų buvo skirti veiksmų programai „Infrastruktūra ir aplinka“. Ši programa buvo finansuojama iš Sanglaudos fondo (22,4 mlrd. eurų) ir Europos regioninės plėtros fondo (5,7 mlrd. eurų), kurie padengė galutinius ir svarbiausius tunelio darbų etapus. Įvykdžius Sanglaudos politikos programų įgyvendinimui numatytas horizontaliąsias ir temines sąlygines nuostatas, Lenkija 2021–2027 m. laikotarpiu gaus daugiau nei 75 mlrd. eurų. Šios lėšos padės įgyvendinti bendrus ES prioritetus, tokius kaip subalansuota teritorinė plėtra, teisinga klimato ir skaitmeninė transformacija bei inovatyvi ir įtrauki socialinė rinkos ekonomika. Iš šios sumos 24,2 mlrd. eurų bus skirta infrastruktūros, klimato ir aplinkos gerinimui.

Jomsborgo paslaptys: Wolino saloje pradedamas tarptautinis archeologinis projektas

2025–2027 m. Danijos ir Lenkijos mokslininkai pradeda unikalų tyrimą Baltijos regione Wolino saloje, Lenkijoje. 2025 metų pavasarį vienoje istoriškai paslaptingiausių vietovių Baltijos jūros regione pradedamas ambicingas tarptautinis archeologinis projektas. Aarhuso universitetas iš Danijos kartu su Lenkijos mokslų akademijos Archeologijos institutu sieks išsiaiškinti, ar būtent čia galėjo stovėti legendinis vikingų miestas Jomsborgas.

Pasak istorikų, Jomsborgas – tai tvirtovė, minima skandinavų sagose ir kronikose, susijusi su garsiaisiais Jomsvikingais – elitine, griežtą garbės kodeksą turėjusia vikingų kariauna. Nors apie Jomsborgą pasakojama daugybė legendų, iki šiol nėra mokslinio sutarimo dėl jo buvimo vietos. Wolino sala laikoma viena pagrindinių kandidatų.

Tikslas – perrašyti Baltijos istoriją

Projekto tikslas – ištirti senovinį Wolino uostą ir aptikti IX–XI a. laikotarpio materialinius įrodymus, liudijančius apie miesto karinę, prekybinę ir kultūrinę svarbą vikingų epochoje. Archeologai tikisi rasti: ginklų, papuošalų, įrankių, gyvenviečių pamatų, uosto infrastruktūros liekanų, laivų konstrukcijų fragmentų, kontaktų tarp skandinavų ir slavų įrodymų.

„Tai ne tik kasinėjimai – tai galimybė iš esmės perrašyti regiono istoriją“, – teigia projekto vadovas, profesorius Søren M. Jensen iš Aarhuso universiteto.

Ne tik mokslui, bet ir visuomenei

Projektas bus atviras ne tik akademinei bendruomenei. Numatyti renginiai ir edukacinės veiklos, įtrauksiantys ir vietos bendruomenę, ir turistus: atviros archeologijos dienos, kurių metu lankytojai galės stebėti kasinėjimų eigą, teminės parodos Wolino muziejuje ir kituose regiono kultūros centruose, edukacinės programos mokykloms bei universitetams.

„Siekis – ne tik atrasti, bet ir dalintis atradimais“, – pabrėžia Lenkijos mokslų akademijos atstovė dr. Elžbieta Kaczmarek.

Europinio masto bendradarbiavimas

Projektas remiamas iš Europos Sąjungos kultūros ir mokslo programų. Jame taikomos moderniausios tyrimų technologijos – nuo geofizinių skenavimų iki 3D kartografijos. Skirtingų šalių ekspertų bendradarbiavimas laikomas pavyzdiniu.

„Tai puikus pavyzdys, kaip bendri Europos tyrimai gali iškelti į paviršių bendrą praeitį“, – teigia ES kultūros politikos skyrius.

Legenda atgyja

Anot legendos, Jomsborgas buvo ne tik prekybos centras, bet ir galinga karinė bazė. Jis aprašytas kaip miestas su tvirtovėmis, didžiule prieplauka ir profesionaliais samdomais kariais. Skandinavų šaltiniuose jis minimas greta tokių vietovių kaip Hedeby ar Birka – svarbiausių vikingų laikotarpio centrų. Jei archeologiniai įrodymai patvirtins Jomsborgo buvimą Wolino saloje, tai gali tapti vienu didžiausių istorinių atradimų Baltijos regione per pastaruosius dešimtmečius.

Rügen: gamtos paveldo išsaugojimas ir tvarios inovacijos

Rügen sala – Vokietijos perlas Baltijos jūroje

Nuo baltų kreidos uolų iki architektūros šedevrų: ką būtina pamatyti didžiausioje Vokietijos saloje. Rügen sala, esanti Vokietijos šiaurėje, Baltijos jūroje, žavi ne tik savo išskirtine gamta, bet ir turtingu kultūriniu paveldu. Tai vieta, kur susilieja įspūdingi peizažai, istorija ir poilsiui puikiai pritaikyta infrastruktūra. Pateikiame penkias išskirtines Rügen vietas, kurias būtina aplankyti kiekvienam keliautojui.

Šiauriausias Rügen taškas – Kap Arkona – garsėja 43 metrų aukščio kreidos uolomis, nuo kurių atsiveria kvapą gniaužiantys vaizdai į Baltijos jūrą. Čia stovi du švyturiai, o netoliese – senovės slavių tvirtovės liekanos, liudijančios apie gilią vietovės istoriją. Tai vieta, kurioje gamta ir archeologija sukuria nepakartojamą atmosferą.

Königsstuhl ir Jasmundo nacionalinis parkas – menininko sapnas. Königsstuhl – įspūdinga kreidos uola Jasmundo nacionaliniame parke – yra ne tik vienas garsiausių Vokietijos gamtos paminklų, bet ir meno istorijos dalis. Būtent ši vieta įkvėpė romantizmo dailininką Casparą Davidą Friedrichą. Lankytojai čia gali leistis į pažintinius takus per bukų miškus, vedančius link vaizdingų panoramų.

Seebrücke Sellin – elegancijos simbolis jūroje. Sellin miestelio pakrantėje stūksantis 394 metrų ilgio medinis tiltas su istoriniu paviljonu tapo vienu iš Rügen simbolių. Tiltas vilioja tiek pasivaikščiojimų mėgėjus, tiek fotografijos entuziastus – kiekvienas žingsnis čia alsuoja nostalgija ir pajūrio ramybe. Vakarais ši vieta tampa ypač romantiška, kai tiltą apgaubia švelni šviesa ir jūros ošimas.

Binz – kurortinis miestas tarp pušynų ir vilų. Binz – didžiausias Rügen kurortas – išsiskiria XIX a. pabaigos architektūra, elegantiška promenada ir baltais smėlio paplūdimiais. Miestelis tapo mėgstama vieta ne tik poilsiautojams, bet ir architektūros gerbėjams. Čia dera istorinės vilos, pušynų takai ir šiuolaikinė viešbučių infrastruktūra. Binz – tai Rügen širdis, kviečianti ilsėtis su stiliumi.

Rasender Roland – garvežio kelionė laiku. „Rasender Roland“ – tai istorinė siaurojo geležinkelio linija, kuri nuo XIX a. pabaigos jungia pagrindinius salos kurortus: Binz, Sellin, Baabe ir Göhren. Kelionė šiuo garvežiu – tai ne tik patogus susisiekimo būdas, bet ir romantiška kelionė į praeitį, lydima garo švilpimo ir vaizdingų kraštovaizdžių pro langą.

Salos šarmas juntamas visais metų laikais. Rügen sala – tai vieta, kur kiekvienas metų laikas atsiskleidžia savaip: pavasarį čia žydi laukai, vasarą vilioja šilta jūra, rudenį – ramūs pasivaikščiojimai mišku, o žiemą – tylūs kurortai ir snieguotos pakrantės. Tai universali kelionės kryptis, kurioje dera poilsis, gamta ir istorija.

Vilm salos gamtosaugos akademija

Pietinėje Rügen salos dalyje esanti Vilm sala yra svarbus Vokietijos federalinės gamtos apsaugos agentūros (BfN) centras. Čia veikianti Tarptautinė gamtos apsaugos akademija (INA) kasmet organizuoja apie 60 seminarų ir mokymų, skirtų biologinės įvairovės, klimato kaitos ir jūrų apsaugos temoms.

Rügen-Stralsund regionas dalyvauja „HyExperts II“ programoje, kurios tikslas – skatinti vandenilio technologijų plėtrą. Šis projektas siekia integruoti atsinaujinančius energijos šaltinius į vietinę ekonomiką, mažinant priklausomybę nuo iškastinio kuro .

Kurortinis miestelis Binz, dažnai vadinamas „Vokietijos Brightonu“, garsėja XIX a. architektūra ir balto smėlio paplūdimiais. Jis yra pavyzdys, kaip galima sėkmingai derinti kultūrinį paveldą su šiuolaikiniu turizmu .

Sylt – šiaurės Vokietijos pajūrio aristokratė

Laukinės gamtos grožis, kultūrinis paveldas ir rafinuotas poilsis – visa tai pasitinka Sylt saloje, dar vadinamoje „Šiaurės jūros karaliene“. Sylt – viena žymiausių Vokietijos Šiaurės jūros salų, priklausanti Šlėzvigo-Holšteino žemei. Ši sala garsėja ne tik savo ilgais smėlio paplūdimiais ir kopomis, bet ir elegantiška atmosfera, išpuoselėtais kurortais bei išskirtine kultūros įvairove. Nuo žvejų kaimelių iki madingų vilų, nuo senųjų bažnyčių iki gastronominių stebuklų – Sylt siūlo unikalią patirtį kiekvienam lankytojui.

Ellenbogen – laukinės gamtos rojus. Sylt šiauriausias taškas Ellenbogen – tai beveik atogrąžas primenantis smėlio nerijos peizažas, priklausantis privačiai žemei ir saugomas kaip gamtos draustinis. Čia galima pasivaikščioti pakrantėmis, kur ganosi avys, o tolumoje žybsi švyturiai. Tai ideali vieta norintiems pabėgti nuo civilizacijos ir pasinerti į tylų Šiaurės jūros alsavimą.

By Thomas Wolf, www.foto-tw.de - Own work, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=20498982

Rotes Kliff – raudonasis skardis, stebinantis saulėlydžiais. Tarp Kampen ir Wenningstedt iškilęs Rotes Kliff (Raudonasis skardis) yra vienas fotogeniškiausių Sylt gamtos objektų. Dėl savo išskirtinės spalvos ir drąsių formų skardis ypač įspūdingas vakare, kai jį nudažo saulėlydžio šviesa. Tai viena iš tų vietų, kur gamta tampa tikru menu.

Uwe Düne – aukščiausias salos taškas. Uwe Düne, siekianti 52,5 metro, yra aukščiausia Sylt vieta. Nuo jos atsiveria kvapą gniaužianti panorama į jūrą, kopas ir salos miestelius. Düne pavadinta šiaurės vokiečių laisvės kovotojo Uwe Jens Lornsen vardu, simbolizuojančiu nepriklausomybės ir identiteto siekį.

Keitum – salos kultūrinė širdis. Keitum – senovinis žvejų kaimelis, kuriame susilieja tradicijos, istorija ir architektūra. Akmenimis grįstos gatvelės, šiaudiniais stogais dengti „Friesenhäuser“ namai, senoji Šv. Severino bažnyčia – visa tai kuria nepakartojamą atmosferą. Keitum taip pat garsėja savo muziejais, amatininkų dirbtuvėmis ir ramybe, kurios čia ieško tikrieji salos mylėtojai.

Sansibar – daugiau nei restoranas. Sansibar – garsusis paplūdimio restoranas tarp Rantum ir Hörnum miestelių – tapo Sylt ikona. Jo meniu, kuris jungia gurmanišką virtuvę su paplūdimio neformaliu šarmu, pritraukia ir vietinius, ir tarptautinius svečius. Tai vieta, kur galima mėgautis tiek jūros gėrybėmis, tiek šampanu – basomis kojomis smėlyje.

Paplūdimių atstatymas

Sylt sala susiduria su pakrančių erozija, todėl kasmet siekiant išsaugoti paplūdimius ir apsaugoti infrastruktūrą nuo Šiaurės jūros poveikio perkeliama milijonai kubinių metrų smėlio.

Nepaisant visų iniciatyvų, Sylt sala susiduria su turizmo mažėjimu, ypač ne sezono metu. Vietos verslininkai išreiškia susirūpinimą dėl sumažėjusio lankytojų skaičiaus ir tuščių komercinių patalpų, ragindami imtis veiksmų siekiant atgaivinti salos ekonomiką .

„Europos Pulso“ informacija

Leidėjas: Linale s.r.o, redaktorė Lineta Žalaitė, www.europospulsas.lt, info@europospulsas.lt, išeina kas savaitę.
Už visą turinį „Europos pulse“ atsakingi tik autoriai ir jų nuomonės nebūtinai atspindi Europos Sąjungos poziciją. Europos Sąjunga negali būti už jas atsakinga.